

SZATHMÁRI ISTVÁN

Fekete, vörös

Vörös hajam a vízben, mint valami óriás pemzli libbent erre-arra, ha föltről néznének, gondoltam, akárha elvérzett szirént látnának, megszűrt, fölkoncolt ember-állatot, aki, még csapdos ugyan, de már tudja, nincs miért. A sárgapart, átlyukasztatva parti fecskék fészkeivel, kísértetiesen fénylett, csillogott fölöttem, és tényleg, mintha lett is volna valaki ott fenn, a csúcson, ahol már nő a fű, és kissé arrább, kukoricásokat látni, ahogy dermedten *vannak* az augusztusi délben, és még hangokat is hall hozzá az ember, a lüktetés, a téboly hangjait, mert normális halandó ilyenkor nem meresztgeti a szemét, hanem az árnyékban horkol vagy fröccsözik, de hát kivételek mindenhol vannak, még errefelé is, mert már biztos vagyok benne, valaki figyel, és ez még ösztönöz is tán, hogy valóság-hűbben játszom a horogra akadt sellő történetét a Palicsitóban, és úgy tegyek, ez az utolsó órám nékem. Élvezem a zöld víz hűsét, kellemes, puha, lomha testét, hogy érint, tapogat, és azt is, hogy folyik, folydogál a vérem, persze ez is csak játék, pirosnak látom a felszínt, és ha a víz alól bámulok az égre, az is olyan, sőt a túlsó part tanyái is, habár annyira aprók, akár el is téveszthetné őket az ember. A nyárfák az öbölben rezzenéstelenül állnak, és azok a pici asztalok is, széjjelszórva, elpotyogtatva a vízben, amelyekről, kora reggel vagy alkonyatban, pecákat dobálnak be a horgászok nagy fogások reményében, de ahol, úgy köztesen, időköztesen meg-megbújik egy nő vagy férfi, hogy napozzon, süttesse magát a forró nyárral szabadon, anyaszült meztelenül. És igen, azt is tudom, anyám a kiskonyhában hüssöl, és nagyon nem érti, mit keresek újból *itt*, ahogy mondta, *itt*, az elfelejtett végvárokon, ahol csak kosz és szegénység honol, meg gyűlölet, *azok* után, én Istenem, ide jöttél, merészkedtél, hát elment az eszed, sírja naponta többször is, hát nem látod, még villany is alig, üres az ól, semmi sincsen édes lányom, nem is tudod, hogy mit csinálsz. Esküszöm. És nézek rá, naponta többször is, és mintha érezném, igaza van, de sajnálni nem tudom, annyit már megértem. Így igaz. Nézem zavaros, könnyes szemét, gyűrött kötényét a horpadt testen, összezekuszált haját, piros núdli ujjait, és a fényvesztett gyűrűt, ahogy hadonászik, az udvarban száradó kopott fehéreneműt, az elaggott ingeket, melyek, ha fújna, lengedeznének, akár valami zászlók majáliskor, amikor anyámék még szerették mindazt, ami megtörtént velük. Azóta kifordult a világ, mondogatta volt, még nem is olyan régen, pontosabban írta, igen lányom, de már érződött, az ő lelke, szelleme is fordul, mert elhallgatott később, úgy, mint akibe végleg belefagy a szó. Hiába ráztam, lökdöstem, még a szemei is összekoccantak, akár

az üveggolyók, amikor nagy ritkán, hirtelen elszántságból hazaugrottam egy percre, kettőre, nem akart élni igazán. Menj, mondta azért később, legalább te legyél máshol és másmilyen. És persze mentem, hisz ezért voltam távol már évek óta, futottam, szikrát vetett a hajam a kora estében a tó fölött a sárgaparton, a levegő pedig nehéz volt, majd kénszagú. Magam előtt láttam az idegen országokat, mert megadatott nekem vonatra, vízre, repülőre szállni, a hegyek koszorúját, a csillogást, a fényt néztem, szerencsés voltam, jól tudom, finom, elegáns szállók szobáiban háltam, tanulnom is kellett ezt-azt, de ment, mert akartam, azt hiszem. Halványkék ruhákat vásároltam, arany függőt, körömcipőt, a lábam teljesen szőrtelen volt, és följebb is majdnem, ismertem a női rafinériát, erős férfiak karjaiban lubickoltam, ha úgy jött, és nem gondoltam semmire. Olyanra, ami zavarna engem. Mert minek. Eljöttem a partról, mert anyám mondta, és én is akartam talán. Olyan könnyűnek is tűnt ez néha. Akárha máshol éltem volna örökké, más nyelvben, szokásban, nem féltém az újtól, kóstolgattam mindent, nem vert a szívem a félelemtől, természetesen hangolódtem rá arra, ami jött, semmiféle furdalás, görcs, úgy éreztem, ez van, lehet, hogy így kell lennie, hisz anyám is mondta, menj, menj, mert elszáradsz itt. Paréj leszel. Pedig nem akart anyám oly sokat. Úgy kezelte a sorsát, mint a többi lány. Mosott, főzött, veszekedett az öccseivel, néha bejárt a platánfákkal övezett sétányra, megcsodálta a víztoronyból kiömlő barna vizet, beszagolt a Női fürdő iszapos kabinjaiba, le sohasem vetkőzött egészen, valahogy félt a víztől, úszni sem tudott, és tán szemérmes is volt, látta ő is a fekete embert, aki idegen szavakat szőtt a beszédébe, és a kukoricásban vagy az apró asztalok egyikén húzgálta fütykösét, hogy azért mindenki tudja, talpig férfi ő, már nem zavarták, üldözték a férfiak, hozzászoktak ők is, hisz bolond volt, de azért zavarba jöttek minden alkalommal, jobban mint mi, nők, talán ezért is ajánlatosabb, ha a kórházakban nincs férfi ápoló, vagy csak kevés, tudom, velünk megértőbbek, őszintébbek a betegek, amikor a német intézetben dolgoztam, egy fiatal férfi, aki ágyhoz volt kötve, gerinctörés vagy valami hasonló, reggelente mindig elnézést kért, mosdatás közben, ágaskodó férfiassága miatt, és én csak mosolyogtam, ennyi volt az egész, férfi ápolóval ez más, tetszett anyámnak egy-két napbarnított ember, mégis az vitte el, csak két tanyányira a szülői háztól, akire sohasem gondolt, mondta ezt nekem, meg azt, hogy egy városi fiatalember többször is megszólította, a part alatt iszapfürdőzött, valami nyavalyája lehetett, úgy nézett ki, mint egy szerencsen, csak a szemei voltak kékek, de ő, anyám, nem válaszolt, pedig sokszor az eszébe jutott, még álmodott is vele. Istenem, erre a lányokat korán férjhez adják, nem volt az ő embere rossz, mármint apám, ha megütötte, anyám visszacsapott, ment is minden a maga kerékvágásában, de a körülmények megváltoztak, nem volt miből élni, úgy eltűnt minden, és csak siránkoztak az emberek, nyafogtak. Fogytak. Idegen arcok bukkantak fel a parton. A fecskék vitustáncukat járták a tó fölött. Sokat

esett. Följött a víz. Omlott a sárgapart feltartóztathatatlanul. De azért maradt belőle. Ajaj. Apám inni kezdett. Pálinkát, majd mindent. Éjjelente kijárt a kiskonyhába és ott nyöszörgött. Anyám ideges lett. Kapkodó. Menj, monda, vándorolj. Legalább te. És akkor tudtam, neki is lehettek álmai. És egy kicsit becsülni is kezdtem emiatt, szeretni azért nem sikerült, talán igazán, úgy szívből azt a fekete embert, mindig volt bennem könyörület, őt meg tudtam volna kedvelni, egyik férjembe se voltam szerelmes, habár ha a hosszú, vörös hajamat fésülöm a tükör előtt, néha úgy érzem, jó lenne valami szenvedésféle, mert még most is ilyennek képzelem el a lélek, a test lángolását, az izzadást, de megvagyok nélküle, sok minden nélkül, mint most is itt a vízben, érezvén annak a valakinek a nézését, játszván a sebzett, kínlódó sellőt. Az első férjem csak németül beszélt. Olyan jó volt elejében csak úgy mutogatni. Ha fölhúzta a szemöldökét és az asztalra csapott, éhes volt. Hogy nevettünk ezen. Ha az ujjait ropogtatta, lúdbőrözött a hátam ilyenkor, sört akart, ha a fenekemhez nyúlt, de hát ide már nem is kell nyelv, később gagyogtam, ment a dolog, már németül veszekedtünk, minden jel, mutogatás nélkül, és nem nyúlt már se merre sem, tán csak magát tapogatta néha, egyszer azt mondta nekem, a hajóra egyedül megyek, asztalos volt, szép, nagy hajókon dolgozott, mindig vitt magával, én voltam az egyetlen nő a matrózok között, jól is esett néha, de hát nem történt semmi, néztem a sirályokat, vagy a ködöt, tudtam, ennek vége. Ennek is. Nincs kétségbeesés, ilyesmi. Fújtam nagy erővel a füstöt, és nem is volt rossz. Mindent meg lehet szokni. Erre jöttem rá. Nem valami eredeti gondolat. Mégis áll. És utána, ha változik valami, szinte csodálkozol rajta. Nahát, én mást is akartam, másképpen valamikor. Fújtam a füstöt a német arcába, egy kicsit azért fáj, hogy nem lesz tenger, fehér sirály, matrózok pillantása, de... Anyámnak meg se írtam. Minek bántsam szegényt. Megtettem, amit akart. Dicsekedett velem. A szomszédoknak. A lány előkelő, úri asszony. Mi-lyen kosztümjei vannak. És az a sok konyhagép. Időnként küldtem pénzt vagy csomagot. Volt, hogy elveszett. Ellopta a postás vagy valaki más. Egészen rosszul ment már arra. A tartalékot, ha volt, fölélték az emberek. Mérgező szeszeket ittak, kalória nélküli ételt vettek magukhoz, elnyűtt, lestrapált ruhákban jártak, és csak hallgatták a rádiót, hátha, hátha mond valamit. A pénznek semmi értéke volt, seftelők vertek tanyát a kiürült házakban, egymás után haltak meg a rokonok, de azért küldtem a pénzt, mert az azért volt, meg második férj is, aki magyarul tudott, mégis alig beszélt ezen a nyelven, az angoloknál ismertem meg, egy pakisztáni hotelben dolgozott, fogorvos volt. A vendégek fogsorát ápolgatta, morbidnak tűnt, mégis ment neki, azt mondta, amikor találkoztunk, a vörös haj miatt van, azt szeretem benned, azt a szédítő színt, nevettem ezen, habár egy kicsit megmozdult a gyomrom, hátha ez is csak egy olyan, de igazából nem is érdekelt. Kölnivízzel öblögette a száját és csak zöldséget evett, nem is csoda, hogy a pakisztánival paktált, meg hát kreol

is volt, Isztambulba jártunk, ha volt egy kis időnk, illetve neki, ha kevés volt a vendég, vagy jófogú szerette azt a régi hidat, a frissen sült halak kesernyés illatát, ahogy készítik ott a ringatózó vízen, a csónakban, igen, és kiabálnak, hogy tessék, tessék, a parton só, hagyma, vehetsz, amennyit akarsz, imámok hangja kigyózik a fejed fölött, vízárusok rikoltanak, jó volt ez nekem, a Galatán tett magáévá, úgy teljesen igazán, valami kis odút talált ott, behúzott, -lökött, kiabálj, mondta, úgyse hallják ebben a zajban, hangosan, kérlek, és nyúlt a sliccéhez, kivette, a fekete, az otthoni fekete ember jutott az eszébe, meséltem is neki róla, kiabálj, mondta, milyennek láttad, milyennek, és élveztem én is, hisz tengeren voltunk újból és ez valóban jólesett. Meg azt is tudtam, valaki biztos néz, ebben az országban nem lehet elbújni, itt nincs hely, ahol ne lenne élet, de nem zavart, nem, jó akartam lenni, magam számára is. Később rákít itunk a teraszos vendéglőben, ahonnan beláthatod az egész várost. Azt hiszem, mégis szerelmes voltam egy kicsit. De utána kezdődött a kölni, a hotel, a londoni köd, mind többet gondoltam a Palicsi-tóra. Meg úgy általában mindenre, de valójában semmi komoly sem jutott az eszembe. Elmentünk még egyszerűen a Galatára, sőt Portugáliába is elvitt egy tavasszal. Ott is a hidakat kereste, de valahogy nem jött össze. Lisszabonban egy deszkából összetákolat vár-szerűségben mondta, elege van, nem belőlem, úgy mindenből, elment egyedül, én meg maradtam, ettem az olajos halat, a kiflit, fújattam súlyos hajam a széllel, tudtam, már megint engem hagytak ott, mintha szomorú lettem volna egy kicsit, de mindent meg lehet szokni, mondogattam, még találkoztam vele egy párszor, öreg volt, keserű. Hát akkor, mondtam, és megfogtam a barna kezét, hoztam neked répát, ott van a sarokban, és ellibbentem, ki az esős, párás utcára. Sokáig egyedül éltem, ha úgy adódott, dolgoztam valamit. Gint ittam. Tellett rá. Nem vitás. Akárha fűbe harapnál. De hát nem akartam még, persze. Majd gyöngé lett a szemem. Szemüveget kellett vennem. Nagyon nem szerettem. Félttem, másként fogok látni. A tó mellett katonák gyakorlatoztak, írta szűkszavú anyám. És amikor hazautaztam, napokig nem szólt semmit. Csak később kezdte. Minek, minek, de nem bírta szusszal. Olyan volt, mintha sohasem hagytam volna ott a házat. Reggel egy csöppnyi tej, ebédre krumpli, kenyér. A katonák távolabbra mentek. Anyám egy esős délután azt mondta, nem akartál boldog lenni, vérekes szemébe néztem, mit kellett volna látnom, Istenem, nem tudok, motyogtam és magam is meglepődtem ezen, de nem éreztem semmi különöset, és hát fújni is kezdett, fodrozódott a víz, le kellett mennem, hogy lássam, egészen közélről.

Megvan-e még a fekete ember, kérdeztem hónapok múlva. Apám már nem élt. Hátrakötöttem a hajam, kockás kötényben jártam, akár valami falusi, tanyasi asszony, aki sohase látott, tapasztalt mást. Reggelente tettem a ház körül, rendbe hoztam a kamrát, tejért jártam a szomszédos házba, néztem a galambok röptét egészen messze. A gin azért hiányzott, de az itteni szesz is

megettete, ha nagyon akartam. Él még, kérdeztem anyámat, és hirtelen zavarba jöttem, olyan furcsa volt, elment, mondta, futva hagyva mindent a háta mögött. Megzavarták a zöldruhások. Bántották, dobálták, még a fegyverüket is rászegezték. Hiába. Nem ismerik az itteni szokásokat. Egy darabig védeni próbáltuk. Magyarázkodni. Mert azért szerettük őt. Hozzánk tartozott. A már őszbe boruló kicsi fej, a remegő madárszem. A fáradhatatlan kéz. Annyira ismertük már. Még álmunkban is. Istenem, ő volt az egyetlen pont, amibe kapaszkodhattunk. Veszekedtünk érte. De nem sikerült. Ezek az emberek nem ismerik a lelket, a törvényt. Röhögtek rajtunk, majd fenyegetőzni kezdtek. Éjjelente zaklatták a férfiakat. És tudod, a háború nem volt messze. Idehallatszottak a lövések. A fecskék is óvatosabbak lettek. El kellett mennie. Ki tudja, merre lehet szegény. Különös volt anyámat hallgatni. Ahogy annyit mesél.

Anyám, mondtam neki napokkal később, izgulva egy kicsit, ha én lennék, lennék őhelyette, persze másképp, talán engem is meg tudnának kedvelni az emberek, anyám, lehetnék fix pont ebben a világban. Nem fekete. Hanem vörös. Csak meg kellene szokni. Gyakorolnám előtte. Van tükör, politúrozott, fényes szekrény. Anyám, mit gondolsz, még álmukban is találkozhatnának velem. És néztem a pókhálós, piros szembe. És nem hallottam semmit.

Most kijövök a vízből, döntöttem. És felkiabálok a csúcsra, holnap is lesz sellő, higgýetek már el.

